

NORGES HØYESTERETT

Den 7. april 2017 avsa Høyesterett dom i

HR-2017-751-A, (sak nr. 2016/2377), straffesak, anke over dom,

A (advokat Berit Reiss-Andersen)

mot

Den offentlige påtalemyndighet (statsadvokat Jens Olav Sæther)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Falch**: Saken gjelder straffutmåling ved grove seksuallovbrudd mot barn.
- (2) Statsadvokatene i Oslo satte 8. februar 2016 A under tiltale for brudd på flere bestemmelser i straffeloven 1902. Tiltalen er delt i fem poster, og grunnlaget i post I, som gjelder brudd på § 195 første ledd første og andre punktum, jf. andre ledd bokstavene c og d, jf. § 206, er beskrevet slik:

"I tidsrommet høsten 2011 til november 2014 på bopel i -----veien 00 i X og -----veien 00 i Y og andre steder på østlandet, samt på Z i Æ, førte han ved flere anledninger penis inn i skjeden og/eller endetarmsåpningen og/eller munnen til sin stedatter B f. 00.00.07. Han førte også ved gjentatte anledninger en eller flere fingre inn i hennes skjede og/eller hennes endetarmsåpning, og fikk henne ved flere anledninger til å masturbere seg."

- (3) Grunnlaget i post II, som gjelder brudd på § 192 første ledd bokstav a, jf. andre ledd bokstav a, jf. tredje ledd bokstavene b og c, jf. § 206, er beskrevet slik:

"Til tid og sted som nevnt i post I, skaffet han seg ved flere anledninger seksuell omgang, herunder samleie, som beskrevet med B ved at han bandt hendene hennes fast bak på ryggen og/eller foran ved magen. Til å binde hendene benyttet han beltet fra hennes egen badekåpe."

- (4) Grunnlaget i post III, som gjelder brudd på § 195 første ledd første og andre punktum, jf. andre ledd bokstav d, jf. § 206, jf. § 49, er beskrevet slik:

"Lørdag 11. august 2012 i et soverom på bopel i ----veien 00 i X, holdt han C f. 00.00.2000 fast ned mot sengen, dro av ham boxershortsen og forsøkte deretter å føre penis inn i hans endetarmsåpning. Han lyktes ikke i sitt forehavende idet C gjorde motstand og til stadighet klarte å vri seg unna."

- (5) Grunnlaget i post IV, som gjelder brudd på § 200 annet ledd, jf. tredje ledd, er beskrevet slik:

"I tidsrommet august 2013 til oktober/november 2014 i ----veien 00 i Y, la han seg ved gjentatte anledninger over D, f. 00.00.2007, som lå i en seng og/eller på en sofa, og utførte samleielignende bevegelser med sitt underliv mot hennes kropp."

- (6) Grunnlaget i post V, som gjelder brudd på § 199 første ledd, er beskrevet slik:

"Til tid og sted som nevnt i post I og II forholdt han som der beskrevet overfor sin stedatter B f. 00.00.07."

- (7) Ved tilleggstiltalebeslutning 24. juni 2015 ble A satt under tiltale for brudd på straffeloven 1902 § 270 første ledd nr. 2, jf. andre ledd, jf. § 271 og § 166. Disse forholdene gjelder i korthet trygdebedrageri på 104 505 kroner fra mars til august 2013 og falsk forklaring i den forbindelse.
- (8) I Fredrikstad tingretts dom 8. juni 2016 ble A dømt for brudd på alle postene i tiltalene til forvaring i 15 år, med en minstetid på 10 år. Han ble i tillegg dømt til å betale oppreisningserstatning til de fornærmede barna.
- (9) A anket til Borgarting lagmannsrett for så vidt gjaldt postene i tiltalen 8. februar 2016. Lagretten fant A skyldig i samsvar med tiltalen, og lagmannsretten avsa 9. november 2016 dom med denne domsslutningen:

"1. A, f. 00.00.1981, dømmes for forbrytelser mot

- straffeloven (1902) § 195 første ledd første og annet punktum, jf. annet ledd bokstav c og d, jf. § 206,
- straffeloven (1902) § 192 første ledd bokstav a, jf. annet ledd bokstav a, jf. tredje ledd bokstav b og c, jf. § 206,
- straffeloven (1902) § 195 første ledd første punktum, jf. annet ledd bokstav d,
- straffeloven (1902) § 192 første ledd bokstav a, jf. tredje ledd bokstav c,
- straffeloven (1902) § 192 første ledd bokstav a, jf. annet ledd bokstav a, jf. tredje ledd bokstav c, jf. § 49,
- straffeloven (1902) § 200 tredje ledd, jf. annet ledd første punktum,
- straffeloven (1902) § 199 første ledd

samt for de forhold han ble rettskraftig dømt for ved Fredrikstad tingretts dom 8. juni 2016 til forvaring med en tidsramme på 17 – sytten – år og en minstetid på 10 – ti – år. Til fradrag i tidsrammen og minstetiden kommer 745 – syvhundreogførtifem – dager for utholdt varetekt."

- (10) Han ble i tillegg dømt til å betale oppreisningserstatning.
- (11) A har anket straffutmålingen til Høyesterett. Forsvareren har presisert at anken ikke angriper at A ble ilagt forvaring, men har gjort gjeldende at tidsrammen på 17 år er for lang.
- (12) *Påtalemyndigheten* har tatt til motmæle og gjort gjeldende at tidsrammen må økes til 21 år.
- (13) *Jeg har kommet til* at anken må forkastes.
- (14) Som lagmannsretten anvender jeg straffeloven 1902, fordi alle handlinger A er funnet skyldig i, er begått før straffeloven 2005 trådte i kraft, og resultatet ville ikke blitt gunstigere for ham hvis sistnevnte lov hadde blitt anvendt, jf. straffeloven 2005 § 3.
- (15) Fra As side er det ikke bestridt at forvaring skal idømmes. Jeg behandler derfor bare spørsmålet om hvilken *tidsramme* den skal ha. Spørsmålet reguleres av straffeloven 1902 § 39 e første punktum, som lyder:
- "I dom på forvaring skal retten fastsette en tidsramme som vanligvis ikke bør overstige 15 år, og ikke kan overstige 21 år."**
- (16) Etter Høyesteretts praksis skal tidsrammen i normaltillfellene tilsvare lengden på den fengselsstraffen som alternativt hadde blitt utmålt, jf. Rt-2013-963 avsnitt 26, hvor det heter:
- "I høyesterettspraksis de senere årene – fra 2010 – har tidsrammen gjennomgående vært satt lik den alternative fengselsstraffen. I perioden før 2010 er det også eksempler på at tidsrammen har vært satt til lenger enn den alternative fengselsstraffen. Det ser altså ut til at det har utviklet seg en praksis hvor man i normaltillfeller setter en tidsramme lik den alternative fengselsstraffen, jf. Rt-2012-129 avsnitt 16. Verken loven eller forarbeidene – eller høyesterettspraksis – er til hinder for at det settes en lenger tidsramme der det er behov for det."**
- (17) I lovforarbeidene, Innst. O. nr. 34 (1996–1997) kapittel 8.6, fremgår:
- "Flertallet er av den oppfatning at en dom på forvaring ikke skal være kortere enn det en dom på ubetinget fengsel ville vært. Etter flertallets syn ville det kunne bringe hele instituttet med forvaring i vanry dersom eksempelvis en som tidligere er dømt for drap og blir dømt for drap igjen kan ilegges forvaring som er vesentlig kortere enn den tiden en annen som blir dømt for en tilsvarende forbrytelse må sone i fengsel før prøveløslatelse kan skje."**
- (18) For meg er det på denne bakgrunn ikke aktuelt å fastsette en *kortere* tidsramme for den forvaringen A idømmes, enn lengden på den fengselsstraffen han ellers ville fått. Forsvareren har pekt på at § 39 e bestemmer at tidsrammen "vanligvis ikke bør overstige 15 år". Men denne retningslinjen får etter min mening ingen særskilt betydning dersom den tidsramme som fastsettes, tilsvarende den alternative fengselsstraffens lengde. Jeg viser i den forbindelse også til Rt-2007-1056 avsnittene 161 og 204 (Nokas), hvor tidsrammen ble satt til 16 år uten annen begrunnelse enn at den tilsvarte lengden på den fengselsstraffen som alternativt hadde blitt utmålt.

- (19) Påtalemyndigheten har ikke gjort gjeldende at tidsrammen for As forvaring bør *overstige* lengden på den alternative fengselsstraffen, noe jeg er enig i. Det betyr at tidsrammen for hans forvaring skal settes til lengden på den fengselsstraffen han ellers ville blitt idømt. Jeg går over til å se på hva den ville vært.
- (20) A er domfelt for seksuallovbrudd mot tre barn, det ene hans stedatter B. Hennes mor ble samboer med A høsten 2010, og B bodde fra det tidspunktet sammen med moren og ham. Overgrepene begynte høsten 2011 og pågikk i nærmere tre år, fra B var fire til syv år gammel, og de skjedde flere steder, de fleste hjemme. Lagmannsretten har oppsummert forbrytelsene slik:
- "[É]n fortsatt forbrytelse (av massivt omfang som pågikk i nærmere tre år) mot straffeloven § 195 første ledd første og annet punktum (seksuell omgang med og uten samleie), jf. annet ledd bokstav c (gjentatte overgrep mot barn under 10 år) og bokstav d (A er tidligere straffet etter § 195), jf. § 206 (stebarn). Strafferammen er fengsel inntil 21 år.**
- én fortsatt forbrytelse (bestående av to tilfeller) mot straffeloven § 192 første ledd bokstav a, jf. annet ledd bokstav a (voldtekt til samleie), jf. tredje ledd bokstav b (begått på særlig smertefull og krenkende måte) og bokstav c (A er tidligere straffet etter § 195), jf. § 206 (fornærmede er stebarn). Strafferammen er fengsel inntil 21 år.**
- én fortsatt forbrytelse mot straffeloven § 199 (seksuell omgang med stebarn)"**
- (21) Det dreide seg altså om hyppige og mange titalls tilfeller av seksuell omgang av ulik karakter, herunder både vaginale, anale og orale samleier, i tillegg til andre former som bruk av fingre og masturbasjon, hver gang til A fikk sædavgang. Ved to anledninger bandt han henne fast slik at hun skulle ligge stille, noe som straffes som voldtekt. Men mange av de andre overgrepene lå tett opp mot voldtekt.
- (22) Dersom det skulle vært utmålt en særskilt fengselsstraff for overgrepene mot B, ville jeg – som følge av sammenhengen i forbrytelsene – funnet det naturlig å ta utgangspunkt i en fortsatt forbrytelse i form av seksuell omgang med et lite barn, med og uten samleie, hvor to tilfeller – voldtektene – er skjerpene omstendigheter. Mitt syn er at overgrepene, samlet sett, ville kvalifisert til en lang fengselsstraff på godt over 12 år. Jeg har da foreløpig ikke tatt hensyn til at A tidligere er dømt for seksuallovbrudd mot barn, noe jeg kommer tilbake til.
- (23) A er dernest dømt for overgrep mot C, som da var 11 år gammel. Overgrepet fant sted da C skulle overnatte hos A etter å ha vært barnevakt for As sønn. Lagmannsretten har lagt til grunn at A holdt C fast, kledde av ham boxeren og la seg naken oppå ham, for så å presse sin penis mellom Cs rumpeballer mot analåpningen. Forsøket, som varte flere minutter, ble oppgitt fordi C protesterte og klarte å vri seg unna.
- (24) Overgrepet rammes som én fullbyrdet forbrytelse mot § 195 første ledd første punktum, det vil si seksuell omgang med barn under 14 år, én fullbyrdet forbrytelse mot § 192 første ledd bokstav a, det vil si voldtekt til seksuell omgang, og én forbrytelse mot § 192 første ledd bokstav a, jf. annet ledd bokstav a, jf. § 49, det vil si forsøk på voldtekt til samleie. Strafferammen er fengsel inntil 21 år.
- (25) Lovforarbeidene, Prop. 97 L (2009–2010), inneholder ingen retningslinjer for hva normalstraffen skal være i slike tilfeller. Hadde voldtekten til samleie blitt fullbyrdet, ville

minstestrafen vært fengsel i tre år og normalstraffen fengsel i fire år. At fornærmede var et barn, skal gis markert vekt i skjerpende retning. Mitt syn er at overgrepet mot C ville kvalifisert til en fengselsstraff som er lenger enn den normalstraffen som jeg nevnte. Jeg har da foreløpig ikke tatt hensyn til at A tidligere er dømt for seksuallovbrudd mot barn, noe jeg kommer tilbake til.

- (26) Endelig er A dømt for overgrep mot Bs venninne D, som den gang var 6 og 7 år. Overgrepene besto i at A ved flere anledninger over en periode på vel ett år, mens D var på besøk hos B, la seg oppå D, gjorde samleiebevegelser og kom med stønnyder. De hadde begge klær på seg. Forholdet rammes av § 200 annet ledd første punktum, seksuell handling med barn under 16 år, som har en strafferamme på fengsel inntil tre år. Jeg er enig med lagmannsretten i at det foreligger særdeles skjerpende omstendigheter fordi overgrepene skjedde mange ganger, og fordi A misbrukte et tillitsforhold som "faren" til en venninne.
- (27) Straffenivået for brudd på § 200 er markert lavere enn ved brudd på § 195, og jeg finner at overgrepene mot henne, isolert sett, ville kvalifisert til en fengselsstraff på noe over ett år.
- (28) Domfellelsen av A for trygdemisbruk og falsk forklaring går jeg ikke nærmere inn på, fordi dette ikke får nevneverdig betydning for lengden på den alternative fengselsstraffen.
- (29) Det foreligger lite straffutmålingspraksis fra Høyesterett ved domfellelse for så grove og omfattende seksuallovbrudd mot små barn som det A dømmes for. I Rt-2011-1789 ble to foreldre dømt til fengsel i 15 år for det som i avsnitt 88 ble karakterisert som "ekstraordinært alvorlige handlingar". Det dreide seg om mange voldtekter, samleier og annen seksuell omgang med egne og andres barn over en tre-årsperiode. Barna var i alderen syv år og oppover, og en av dem hadde diagnosen autist, en annen Aspberger syndrom. Av avsnitt 33 fremgår:
- "Som nemnt var det i stor grad ei seksualisert åtfærd i huset til N01 og N02. Det innebar mellom anna at borna ofte var nakne eller halvnakne. Overgrepa skjedde i stor grad med fleire til stades, og det vart dels også fotografert eller gjort videoopptak. N09 var også ved fleire høve slikka i skrittet av hund."**
- (30) Jeg finner at overgrepene i den saken samlet sett var grovere enn de overgrep A dømmes for. For eksempel var begge omsorgspersonene involvert der, hvilket blant annet førte til at barna deres var uten fristed fra overgrep. Dessuten var voldtektene flere. Riktignok var barna eldre i saken fra 2011 enn hva B og D var, men de hadde som nevnt særlige behov.
- (31) Overgrepene i 2011-saken skjedde før lovendringen i 2010, hvor straffene for seksuallovbrudd ble betraktelig skjerpet. Alle de overgrep A dømmes for, skjedde etter endringen. Lovendringen og de nevnte lovforarbeidene, Prop. 97 L (2009–2010), konsentrerer seg særlig om minstestrafen og normalstraffen. Men det er ikke tvilsomt at meningen var at straffen også for de grove overgrepene skulle skjerpes i betydelig grad, noe jeg legger til grunn.
- (32) Endelig peker jeg på at A tidligere er dømt for seksuallovbrudd mot barn. I 1998 ble han dømt i Moss forhørsrett for seksuell omgang med en gutt på syv år og en jente på seks år. I 2006 ble han dømt i Oslo tingrett for oralsex med en gutt på fem år og for forsøk på seksuell omgang med en jente på åtte år. Han ble dessuten dømt for jevnlig seksuell

omgang, herunder samleie, med en jente under 16 år. Selv var han 24 år på handlingstiden. Domfellelsen på fengselsstraff i to år og seks måneder var ferdigsonet 22. januar 2007. Fordi overgrepene mot B og C skjedde mindre enn seks år senere, forhøyes strafferammen i §§ 192 og 195, jf. § 61 annet ledd. Domfellelsen er derfor et straffeskjerpene moment. Endelig nevner jeg at A i 2011 ble dømt i Fredrikstad tingrett for besittelse av syv bilder som seksualiserer barn.

- (33) Sett i sammenheng, mener jeg at den fengselsstraffen A alternativt ville blitt idømt, er lenger enn de 15 årene som ble idømt i den omtalte dommen fra 2011. Men det er etter min mening ikke grunnlag for å gå opp til strafferammen på 21 år, slik aktor har argumentert for. Mitt syn er at den alternative fengselsstraffen på 17 år som lagmannsretten kom til, er passende. Det innebærer at tidsrammen for den forvaringen A dømmes til, blir stående på 17 år.
- (34) Jeg stemmer for denne

D O M :

Anken forkastes.

- (35) Dommer **Bergsjø:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (36) Dommer **Webster:** Likeså.
- (37) Dommer **Matheson:** Likeså.
- (38) Dommar **Utgård:** Det same.
- (39) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

Anken forkastes.

Riktig utskrift bekreftes: